HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וטהרו לו פתחים קטנים. הפחותים מארבעה כשאר מתים שלמים שהגדולים מצילין על הקטנים דקיי"ל מת פתחו בארבעה אם הוא בצדי כל הפתחים טמאים ואם פתח פחות מארבעה טהור והני מילי להציל את שאר פתחים אבל להוציא הא אמרי' פותח טפח מוציא הטומאה לגד שני והכי אמרי' במס' אהלות (פ"ג מ"ו) המת פתחו בארבעה בד"א להציל את הפתחים אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח: **ר' יוחנן.** דפליג עליה דריש לקיש דבעי למימר דמת שנתבלבלה צורתו טמא דאמר כמאן כר' אליעזר: **ברובע.** רובע הקב: **קטבלא.** עור שלוק וקשה ואינה נשרפת עם המת: **אפודרא.** אבן שיש. ותרוייהו כגון שעשויות בית קיבול ומחיצות שאין העפר יכול להתפזר: **דאיתרך איתרוכי.** המת ולא נעשה אפר: **אין נופצין לה ימי טוהר.** דלא"ג דפשיטא לן דולד הוא: **אימר הרחיקה לידתה.** הרי כמה ימים שילא רוב הולד לאברים וכבר עברו ימי טוהר שלה ולא ידעינן מאימת נמני: **ניפני ולנדה.** שכל דמיס שתראה יהיו טמאים שלא יהיו לה ימי טוהר והכי איצטי ליה למיתני תשב לזכר ולנקבה ולנדה כלומר שבועיים דנקבה טמאה בלא שום ראייה דדלמא נקבה הוא שם ראייה לנדה ולא יהיו לה שהרי כמה ימים שהתחילה לילד ולא הרוב והיינו לנדה. ולקמן בהאי פירקא (דף ל.) מפרש למה הוזכר זכר אשם תראה לסוף ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א תהא מקולקלת עד יום מ"ח: **הוה אמינא מציאה קיבן ואינו נאכל.** דכיון דתני לנדה משמע דמספקא ליה אי ולד הוא אי לא קמ"ל מדלא תני לנדה אלא לזכר ולנקבה דודאי פשיטא לן דולד הוא ומציאה קיבן ונאכל ומיהו ימי טוהר ליה לה אימר הרחיקה לידתה: **ויפן יד.** אלמא לידת יד קרויה לידה: **והא קרא קאמר.** רב הונא אלמא לידה לדווייתא קרי ליה: **מתני' זוכר ולנקבה.** ימי טוהר לזכר וימי טומאה לנקבה: **אשם נקבה בנדה.** אפי' הוי טומטום זכר בתר נקבות אזלינן דכל ימי זכר בין לטומאה בין לטהרה מובלעים תוך של נקבה: **מסורס.** דרך מרגלותיו ולשון היפוך הוא כמוי) סרס המקרא ולרשהו: **גמ' אלעזר.** אע"ג דטומטום לחודיה מספקינן בזכר ובנקבה היכא דאיתילד זכר בהדיה נימא זכר הוא דמוכחא מילתא דהיא הזריעה תחילה קמ"ל: **לובן.** דומה לקרי: **אודם.** דומה לדם נדות: **אין חייבין על ביאה מקדש.** דלמא טהור הוא וקמיימי חולין בעזרה דאין זכר מטמא באודם ואין נקבה מטמאה בלובן: **ואין שורפין עליהם תרומה.** אלא תולין כי חזאי אודם איכא למימר זכר הוא ואין אודם מטמא בו ואי חזאי לובן איכא למימר נקבה היא ואין לובן מטמא בה הילכך תולין: **ראו אודם ולובן כאחד.** דממ"נ טמא אפ"ה לענין טומאת ביאת מקדש פטורי מקרבן כדמפרש טעמא: תשלחו

שנשרף על גבי קטבלא. פי' עור שלוק היה בעור דפוס של אדם ולורתו דכי נמי נשרף עליו לורתו וחתוך אברים מיכרים: **אמר** רב נחמן אמר רב טומטום ואנדרוגינוס בו'. קסבר רב דאנדרוגינוס ספק זכר ספק נקבה הוא דאי בריה הוא לא יטמא לא בלובן ולא בלובן ולא באודם אלא דאי סבר ספקא הוא והא דפסיק רב בפרק הערל (יבמות דף פג.) כר' יוסי דאנדרוגינוס לא כר' יוסי דתנאי' דתתם דאמר מאכיל בחזה ושוק דזכר ודאי הוי אלא כרבי יוסי דבריית' דקאמר התם אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא ולא טומטום ספיקא הוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא וי"ל לדעולם ספיקא הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולו שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא אם מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כהי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציחוט שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטרו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאוריי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולו שוין ונבי שמיא גליא אם הוא זכר אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מיניייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מיניייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעוטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעוטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעוטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעוטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעוטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן מי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן אם זכר אם נקבה ופשיט התם דהילכתא כר' יוסי באנדרוגינוס והרכבה ומסתמא פסק כר' יוסי דבריית' דחשיבא ליה עיקר וי"ל דהא דקאמר התם ר' יוסי דאנדרוגינוס בריה הוא לא שיהא בריה בפני עצמו לא זכר ולא נקבה דא"כ מאי לא הכריעו בו חכמים אלא דאי ספיקא בעלמא הוא והא דקאמר התם רב אנדרוגינוס חייבין עליו קילקה משני מקומות שנאמר ואת זכר לא תשכב משכבי אשה איהו זכר שיש לו שני משכבות הוא אומר זה אנדרוגינוס לא בשביל דחשיב ליה זכר ודאי אלא גזירת הכתוב הוא. וכן בפ' אותו ואת בנו דקאמר ר' יוסי כור בריה בפני עצמו הוא ולא הכריעו בו חכמים אם חיה אם בהמה. דהיא בריה הוי נמי ספיקא מדקאמר בפ' כסוי הדם כור אין שוחטין אותו ביו"ט ואם שחטו אין מכסין את דמו ואי בריה ממש קאמר שאינו לא חיה ולא בהמה א"כ לא שייך ביה כסוי אלא ודאי ספיקא הוי וכן מוכח לשון הכריעו אבל בריה דפ' בתרא דיומא הוי בריה ממש דקאמר התם כל חלב לרבות כור ופריך כור

ו) מהלות פ"ג מ"ב, ז) [נעיל יח. כד.], ח) [לקמן כט.], ד) [נ"ב קכז.], ט) [בכורות מו:], י) בכרות פ. ע"ש [נעיל כ:], לקמן לא. ע"ש], יא) [נ"ב קיט:], יב) [נ"מ יז: ז:], יג) [דף יט.],

תורה אור השלם

1. וַיְהִי בִלְדָתָהּ וַיִּתֵּן יָד וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל יָדוֹ שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה:
בראשית לח כח
2. מִזְּכָר עַד נְקֵבָה תְּשַׁלְּחוּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה תְּשַׁלְּחוּם וְלֹא יְטַמְּאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָם:
במדבר ה ג

הגהות הב"ח

(א) תד"ה אמר וכו' דכוי כריש הוי ההיא בני' הוי: (ב) ד"ה שנאמר וכו' זכר הוא ובא למעוטי:

מוסף רש"י

יד חתוכה. ממותכת בגזירתה בחיתוך אלכעות (לעיל יח.). אמו טמאה לידה. ומשב מומר זכר לימי טוהר ומומר נקבה לענין טומאה, דמחזקינן לה בלידה ודאית ליתן לה ימי טומאה וימי טהרה, דאמרינן הלך אחר הרוב וכוב נשים ילד מעלית ילדן אלא שמיומן (שם). ואין חרשין שמא מגוף אטום באו. לומר לא יהיו לה ימי טוהר שמא אינו ולד, דדלמא מגוף אטום הוא בא וקי"ל בהמפלת (כד.) ולאינו ולד (שם). המפלת ואין ידוע מה הפילה. אם זכר אם נקבה, אבל ידועה היא שהוא ולד, תשב לזכר ולנקבה. ימי טוהר לזכר וימי טומאה לנקבה (לקמן כב.). המפלת טומטום. וכל זמן שלא נקרע מספקינן ליה בזכר ונקבה, ואנדרוגינוס. שיש לו זכרות ונקבות, תשב לזכר ולנקבה. ימי טוהר לזכר וימי טומאה לנקבה, שתעמוד שבועיים משעת לידתה אפילו אם לא תראה דם, ומשבועיים ואילך תשב עד דמי טהרה אם תראה דם עד לארבעים ליולדתה, דהיינו ל"ג ימי טוהר לזכר תסר ז' ימים שנתנה שבועיים לטומאה מספק (רשב"ם ב"ב קכז.). יצא בדרכו. לאפוקי היכא דיצא דרך מרגלותיו, ודודאי לא תסיב ילוד עד יציאת רובו (בכורות מו:). עד שיצא רובו ראשו. מי שיצא רוב ראשו ראשון, דאפילו אם חזיהו ולא נולד עד לאחר ק' ימים (כש"מ: עד למחר) תסיב ילוד מיום ראשון ותסגיון לה ימי טומאה וטהרה מיום ראשון (שם).

תוס' הרא"ש

אנדרוגינוס וזכר מיבעיא איצטריך סד"א כו'. והאי טעמא לא שייך אלא בטומטום ונקט אנדרוגינוס אטו טומטום: קמ"ל שניהם הזריעו בבת אחת. אע"ג דהך מילתא שמעינן כבר לעיל ממתניתין דסנהד האיכא לעיל שינויא אחרינא שאם תלד נקבה קודם שקיעת החמה כו' דמנינן תחלת נדה מן הראשון ותחלת נדה מן האחרון: **ראו** לובן ואודם כאחת כו'. וסביר'א ליה דספק זכר ספק נקבה הוי הלכך שורפין עליו את התרומה דממה נפשך טמא דהא אבל אי בריה הוי אינו ממא לא בלובן ולא באודם ותימה דבפ' הערל משמ' דסבר רב דבריה הוי דתנן התם ר' יוסי ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה דקאמר רב ליתא למתניתין מקמי בריית' דתניא ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו [חכמים]

עין משפט נר מצוה

עג א מיי' פ"ג מהל' טומאת מת הל"ט:
עד ב מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"י פמג לאין קיש טוי"ד סי' קלד ועי' במ"מ:
עה ג מיי' שם הל"ט פמג שם
עוש"ע שם סעי' ט ועי' במ"מ הל"י שהעתיק לרמב"ם ג"ע שלא הביא דין דהרמיקה לידתה:
עו ד מיי' פ"ז מהל' ממזרי כפרה הל' ו ז:
עז ה מיי' שלא פ"ז מהל' איסורי ביאה הל"ט ונפ"ע מהל' מטמאי משכב ה"טן פמג לאין קיש טוש"ע יו"ד סי' קלד סעי' יא:
עח ו ז מיי' שם הל"ז:
עט ח מיי' שם הל"ח פמג שם
טוש"ע שם סעיף ח:
פ ט מיי' שם הל"ז טוש"ע שם סעי' י:
פא י כ מיי' פ"ש מהל' מטמאי משכב ומושב הלכה ז:

פירוש רב האי גאון

פרחתו. פי' תלת בלשון מקרא ופחתת בלשון חכמים:

תוס' הרא"ש (המשך)

ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא. ומשני קסבר האי תנא כור בריה בפני עצמו הוא. וכן בפ"ק דחגיגה דקאמר כל שכורך להוציא שהטומטום ואנדרוגינוס וקאמר בשלמא אנדרוגינוס בריה בפני עצמו הוא אלא טומטום ספיקא הוי מכלל דבריה דקאמ' בריה ממש ולא כמו בריה דר' יוסי. ומיהו בתוספתא דמס' ביכורים משמע דר' יוסי סבר דאנדרוגינוס הוי בריה ממש דקתני ר' יוסי אומר אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא יכלו חכמים לעמוד עליו ולהכריע אם איש או אשה אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה מכלל דאנדרוגינוס לאו ספקא הוא וי"ל לדעולם ספיקא הוא אלא דאין ספיקו כעין ספיקא דטומטום דאנדרוגינוס אין בו הכרעה לידע אם איש או אשה לפי שכולו שוין אבל טומטום יש שהוא זכר ויש שהוא נקבה וספיקא יכול להתברר שאם יקרע ימצא זכר או נקבה ונפקא מינה אם קדש אשה או נתקדש ונקרע ונפקא מינה ג"כ לגבי שופר וכיוצא בו כדאמרי' אנדרוגינוס מוציא אם מינו טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: **שנאמר** מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס. ותימה כיון דאנדרוגינוס ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא דהכי פריך בפ' אלו מומין בבכורות גבי אנדרוגינוס ופ' בתרא דיומא גבי כהי ובכריתות פרק דם שחיטה ובפ"ק דחולין גבי תחלת הציחוט שבזה ושבזה בשלמא טומטום איצטריך שיש מהן זכר ויש מהן נקבה ופטרו הכתוב כשהוא ספק אפילו אם יקרע אח"כ ויתברר ספיקו למפרע וכן גבי קפץ אחד מן המנויין לתוכו כולן פטורין דממעט עשיריי ספק ולעיל גבי קדמה בהרת לשער לבן דדריש ליה מקרא בסוף נזיר איצטריך קרא לאוריי לן בספק הנארע מה יהא דינו אבל באנדרוגינוס אין בו שום ספיקא שכולו שוין ונבי שמיא גליא אם הוא זכר אם נקבה וי"ל דהא דמיעטיה הכא לאו משום ספיקא דספיקא קמי שמיא ליכא אלא משום דהוי זכר משונה או נקבה משונה ולדידן הוא דמספקא לן משום דתרי מיעוטי כתיבי זכר ונקבה ואתא חד מיניייהו לטומטום למעוטי טומטום וחד מיניייהו למעוטי אנדרוגינוס ולא ידענא אם אנדרוגינוס הוא זכר ומיעוטיה מזכר ונקבה למעוטי טומטום או נקבה הוי ומיעוטיה מנקבה וזכר למעוטי טומטום והא דפריך בפ' אלו מומין גבי אנדרוגינוס איצטריך קרא למעוטי ספיקא ולא אמרינן דמיעוטיה משום דהוי זכר משונה י"ל דהתם פריך שפיר משום דמיעוטיה מהזכר יתירה דכתיב גבי עולה ופריך מני אילימא ת"ק ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי ספיקא ואי מיעוטיה משום דזכר משונה הוי א"כ תיפשוט דזכר הוי ולא ספיקא א"נ י"ל דבלאו טומטום איצטריכי הני תרי מיעוטי לאנדרוגינוס דאי הוה כתיב זכר לחודיה לא הוה ממעטינן מיניה אנדרוגינוס משום דמספקא לן דילמא נקבה הוא וזכר הוה מוקמינן לדרשא אחריתי וכן מי אי הוה כתיב נקבה לחודה אבל השתא דכתיב תרוייהו ממה נפשך נתמעט אנדרוגינוס בין שהוא זכר בין שהוא נקבה ועי"ל דלטומטום לחודיה צריכי תרוייהו למעוטי ספיקא דידיה מדין זכר אם אח"כ נמצא זכר (או נקבה) או מדין נקבה אם אח"כ נמצא נקבה וסבר רב הונא דשקולין הן